

Антибулінгова політика закладу освіти

Серед сучасної учнівської молоді останнім часом надзвичайно загострилася проблема насильства, довготривалих агресивних проявів у міжособистісних стосунках підлітків, здійснюваних самими дітьми одне до одного. За своєю сутністю переслідування (третирування) - це специфічна форма агресивної поведінки, при якій сильніший (авторитетний) учень (або учні) систематично переслідує іншого (слабкого, аутсайдера). Ситуація третирування не обмежується лише ролями «агресора» та «жертви», вона залучає інших однокласників, роблячи їх активними або пасивними учасниками цих відносин. Такі стосунки отримали назву шкільний булінг, розповсюдження якого впродовж останніх років визнано в освітній практиці та є соціальною проблемою.

Концепція НУШ передбачає створення нового освітнього простору, головними засадами якого є безпечне навчальне середовище. Щоб отримати безпечне середовище, потрібно створити такі умови в закладі, які унеможливляють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної або моральної шкоди.

Тому, згідно Закону України «Про освіту», Конвенцію ООН про права дитини, Закону України «Про охорону дитинства», Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», наказу МОНУ «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти», Державної цільової програми « Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів (людей з інвалідністю)» розроблено антибулінгову програму.

Мета: створити безпечне освітнє середовище, ознайомити учасників освітнього процесу з ознаками, причинами та наслідками булінгу

Завдання:

- Профілактика булінгу в освітньому середовищі;
- Попередження і подолання наслідків булінгу;
- Показати алгоритм дій при виявленні булінгу;
- Посилити відчуття відповідальності;
- Навчити асертивній поведінці –здатності людини відстоювати свою точку зору, не порушуючи моральних прав іншої людини.

Очікувані результати: запобігання виникненню булінгу в освітньому середовищі.

Явище булінгу надзвичайно поширене у сучасній школі, педагоги багато роблять для того, щоб запобігати знущанню та своєчасно усувати його, але цю проблему іноді замовчують, не афішують випадки знущань, її не прийнято обговорювати. За таких умов проблема не усувається, навпаки, вона набуває більших обсягів і жорстокіших проявів. Запобігання та профілактика випадків шкільного насильства є найважливішим завданням педагогів та психологів, оскільки жорстоке ставлення до дитини неминуче призводить до низки руйнівних наслідків, а саме:

- педагогічних наслідків: шкільна дезадаптація, академічна неуспішність;
- психологічних наслідків: девіантна поведінка, психологічні розлади, закріплення в свідомості негативних уявлень про себе, зниження самооцінки, порушення соціалізації, соціальна дезадаптація;
- медичних наслідків: травматизація або суїцид.

Булінг (bullying, від анг. bully - хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) - це форма психічного насильства у вигляді утиску, дискримінації, цькування, травлі, бойкоту, дезінформації, псування особистих речей, фізичної розправи. Цей термін означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного та психічного) з боку дитини або групи до іншої дитини або інших дітей, які не здатні захистити себе в даній ситуації. Булінг - явище глобальне і масове.

Булінг характеризують чотири головні компоненти:

- по-перше: це агресивна і негативна поведінка;
- по-друге: булінг здійснюється систематично;
- по-третє: булінг відбувається у взаємостосунках, учасники яких мають неоднакову владу та фізичні можливості;
- по-четверте: булінгова поведінка є навмисною.

Мотивацією до булінгу стають заздрість, помста, відчуття неприязні до жертви, прагнення підкорювати собі, боротьба за лідерство, потреба у підпорядкуванні лідерові або нейтралізації суперника; зіткнення різних субкультур, цінностей, поглядів і невміння толерантно ставитися до них; агресивність; наявність у дитини-жертви психічних і фізичних вад; відсутність предметного дозволля; бажання принизити заради задоволення, розваги чи самоствердження; потреба у самоствердженні та навіть у задоволенні садистських потреб окремих осіб. Булінг також може виникати як компенсація за невдачі у навчанні, суспільному житті, а також від тиску та

жорстокого поводження батьків чи інших дорослих, при недостатній увазі з боку дорослих тощо; як крайня міра, коли учень вичерпав всі інші можливості для задоволення своїх потреб, і у випадках, коли учні протестують проти певних правил, виражаючи невдоволення, прагнучи зруйнувати дещо в своєму оточенні. Булінг у шкільному середовищі може виникати і тоді, коли відбувається боротьба між учнями за вищий статус у груповій ієрархії, задоволення своїх соціальних потреб та як інструмент маніпулювання та контролю учнем свого мікросоціуму.

Рольова структура булінгу має три елементи:

- булер: переслідувач, агресор;
- жертва;
- спостерігачі.

Виходячи із практичних спостережень, можна визначити наступні **форми шкільного булінгу**:

1. Фізичний шкільний булінг - умисні поштовхи, удари, стусани, побої нанесення інших тілесних ушкоджень, різного виду знущання, образливі жести або дії, пошкодження особистих речей та інші дії з майном (крадіжка, грабіж, ховання особистих речей жертви), фізичні приниження та ін. Серед характерних ознак фізичного булінгу можна виокремити: сліди від ударів, гематоми, синці, подряпини, порізи, відсутній або порваний одяг, часті скарги на головний біль і біль у животі. Коли це відбувається, багато дітей не розповідають своїм батькам про інцидент.

Сексуальний булінг є підвидом фізичного та означає дії сексуального характеру. Його важко розпізнати, тому що жертва сексуального булінгу панічно боїться розповісти про це дорослим, замикається у собі, постійно плаче насамоті, категорично відмовляється надавати будь-яку інформацію, може вчиняти спроби суїциду.

2. Психологічний шкільний булінг - насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає дитині психологічного травмування шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість жертви. До цієї форми можна віднести:

- **вербальний булінг**: образливе ім'я, з яким постійно звертаються до жертви, обзивання, поширення образливих чуток, словесне приниження, бойкот та ігнорування, залякування, використання агресивних жестів та інтонацій голосу для примушування жертви до здійснення певних дій, систематичні кепкування з будь-якого приводу (від національності до зовнішнього вигляду дитини), задержуваність, ігнорування або ізоляція (жертва навмисне

ізолюється, виганяється або ігнорується частиною учнів або всім класом), психологічне приниження, погрожування тощо. Для дітей, які зазнали проявів вербального булінгу характерні наступні ознаки: вони часто замикаються в собі, стають вередливими або мають проблеми з апетитом, знервовані або відсторонено замкнуті, прикидаються хворими, щоб уникнути відвідування школи, мають яскраво виражені прояви страху, нервові тики, нічні скрикування, відлюдькуватість, замкнутість.

- вимагання (грошей, коштовних або інших речей, їжі, примус що небудь вкрасти);

- **кібербулінг** - новітній спосіб знущання з використанням електронних засобів комунікації, який включає: приниження та цькування за допомогою мобільних телефонів, гаджетів, Інтернету (пересилання неоднозначних зображень і фотографій, обзивання, поширення чуток, знімання на відео бійок чи інших принижень і викладання відео в мережу інтернет, цькування через соціальні мережі та ін.). Серед характерних ознак кібербулінгу можна визначити наступні: дитина дуже багато часу перебуває в Інтернеті, спілкуючись у соціальних мережах, буває при цьому знервованою, похливаю, сумною та тривожною, в дитини проблеми зі сном, вона проситься залишитись удома й не ходити до школи чи відмовляється від улюблених занять. Іноді це може бути її єдиним способом соціалізації.

3. Соціальний булінг. Соціальне залякування із застосуванням тактики ізоляції.

Кажучи про форми прояву булінгу, найбільш типові для хлопчиків і дівчаток, слід зазначити, що хлопчики частіше вдаються до фізичного булінгу (бійки, стусани, поштовхи тощо), а от дівчатка більш охоче користуються вербальними формами тиску. А втім, ця різниця дуже відносна. Останнім часом спостерігається підвищена жорстокість саме дівчаток-підлітків.

До булінгу в закладі освіти належать випадки, які відбуваються

- безпосередньо в закладі освіти;
- за межами закладу освіти під час заходів, передбачених освітньою програмою.
- між учасниками освітнього середовища поза межами закладу, але з продовженням конфлікту у закладі.

Технології реагування працівників школи на виявлені або встановлені факти булінгу:

- При встановленні факту або підозрі на наявність булінгу батьки або вчитель повідомляє про це адміністрацію закладу.
- Адміністрація спільно із соціально-психологічною службою школи невідкладно реагує на представлені факти.
- Безпосередня робота класного керівника, практичного психолога та соціального педагога з булерами та жертвами.
- Бесіда з учнями класу щодо з'ясування проявів булінгу.
- Бесіда окремо з булерами та окремо з жертвами третирування. · Бесіда окремо з батьками булерів та окремо з батьками жертв булінгу щодо з'ясування причин конфлікту.

Педагогічні та інші працівники, якщо вони виявили булінг зобов'язані:

- Вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;
- Надати домедичну допомогу (в разі потреби) та викликати бригаду швидкої медичної допомоги;
- Повідомити керівника закладу;
- Повідомити батьків всіх сторін конфлікту;
- Звернутися до працівників поліції (в разі потреби).

Суб'єкти реагування на випадок булінгу в закладі освіти:

- керівник та інші представники закладу освіти;
- відділ освіти, культури, молоді та спорту;
- служба у справах дітей;
- територіальні органи Національної поліції України.

Керівник закладу в разі отримання заяви в усній чи письмовій формі повинен негайно відреагувати:

- видати наказ про створення Комісії з розгляду даного випадку;
- скликати засідання Комісії не пізніше ніж впродовж трьох робочих днів з дня отримання заяви або повідомлення;
- термін розгляду заяви не повинен перевищувати 10 робочих днів з дня отримання заяви;
- якщо булінг здійснювався педагогом, то потрібно відсторонити його від роботи на час розслідування .

- доручити практичному психологу та соціальному педагогу надати психологічну підтримку всім сторонам конфлікту (учням, батькам, педагогам).

Склад комісії з розгляду випадку булінгу:

- Голова- керівник закладу;
- Заступник з НВР;
- Практичний психолог;
- Соціальний педагог;
- Секретар

За згодою чи потребою залучають батьків чи представників сторін конфлікту.

Завдання Комісії:

- Збір інформації;
- Розгляд та аналіз матеріалів щодо обставин булінгу;
- Прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію зазначену в заяві;
- Оформлення протоколу засідання Комісії з розгляду випадку булінгу;
- Доведення до відома заявника про випадок булінгу рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену в заяві.

Порядок реагування на доведені випадки булінгу:

- Оцінка потреб сторін булінгу в отриманні соціальних та психолого-педагогічних послуг;
- Визначення причин булінгу та усунення цих причин;
- Визначення заходів виховного впливу щодо сторін булінгу;
- Передання фактів/доказів у Службу у справах дітей та територіальні органи Національної поліції України.

Телефони довіри

за якими можна звернутися за допомогою та повідомити про випадки булінгу

Дитяча лінія: 116 111 або 0800 500 225 (з 12.00 до 16.00);

Гаряча лінія щодо булінгу: 116 000;

Гаряча лінія з питань запобігання насильству: 116 123 або 0800 500 335;

Уповноважений Верховної Ради з прав людини: 0 800 50 17 20;

Уповноважений Президента України з прав дитини: 044 255 76 75;

Центр надання безоплатної правової допомоги: 0 800 213 103;

Національна поліція України: 102.

Форма заяви

Директору ЗЗСО I-II ступенів

с. Ясениця – Замкова

Від _____

Тел. _____

ЗАЯВА

Викладання фактів булінгу свідками якого ви стали, або підозрюєте про його вчинення, або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб.

Зважаючи на викладене мною вище, з метою дотримання норм законодавства, а також захисту учасників освітнього процесу прошу вивчити факти, зазначені у заяві.

Дата

_____/_____

Підпис/ Прізвище та ініціали

ПРОТОКОЛ №____

Засідання комісії з протидії булінгу

Від_____р.

Підстава:

(від кого і коли надійшла заява чи повідомлення про випадок булінгу)

(стислий зміст заяви або повідомлення)

Присутні:

Члени комісії (____ осіб) згідно з наказом про склад комісії від____ №____

Інші присутні
особи:_____

Слухали: **I. Затвердження Порядку денного засідання**

II. Розгляд питання Порядку денного засідання

ПЛАН ЗАХОДІВ

Спрямованих на протидію булінгу (цькуванню)

В ЗЗСО І – ІІ ступенів с. Ясениця - Замкова

№ з/п	Найменування заходів	Відповідальні за виконання	Термін виконання
Запобігання та протидія булінгу в закладі			
1.	Виступ на батьківських зборах щодо захисту прав та інтересів дітей. Що таке булінг, причини, наслідки та як реагувати і що робити батькам у разі підозри чи факту булінгу	Заступник з НВР Практичний психолог	Вересень
2.	Провести Всеукраїнський тиждень з протидії булінгу	Практичний психолог Класні керівники	Вересень
3.	Провести заходи до Міжнародного дня ненасильства	Практичний психолог Класні керівники	02 жовтня
4.	Провести заходи до Всеукраїнського Дня Відповідальності людини	Практичний психолог	Жовтень
5.	Провести Тиждень толерантності (за окремим планом)	Практичний психолог	Листопад
6.	Провести Всеукраїнську акцію «16 днів проти насилля» (за окремим планом)	Практичний психолог	Грудень
7.	Провести індивідуальні (за потреби) та групові консультації з питань насильства для педагогів. «Як навчити дитину асертивній поведінці»	Практичний психолог	Грудень

8.	Провести Тиждень правової освіти	Вчитель правознавства	Грудень
9.	Надавати консультації всім учасникам освітнього процесу	Практичний психолог	Впродовж року (за потреби)
10.	Зустріч з працівниками ювенальної превенції та працівниками територіального органу Національної поліції	Директор Заступник з НВР Практичний психолог	Лютий
11.	Проведення бесід, тренінгів, ігор для здобувачів освіти з розвитку навичок спілкування та мирного вирішення конфліктів	Практичний психолог Соціальний педагог	Впродовж року

Забезпечення створення у закладі освіти безпечного освітнього Середовища

1.	Підготувати наказ «Про запобігання та протидію булінгу у закладі освіти»	Директор	Серпень-Вересень
2.	Забезпечити наявність нормативних документів та сприяти ознайомленню з ними працівників закладу	Заступник з НВР	Вересень
3.	Провести виховні бесіди з питань поведінки у закладі. «Права та обов'язки»	Класні керівники	Вересень
4.	Створити тематичний стенд щодо протидії булінгу	Практичний психолог Соціальний педагог	Протягом року
5.	Підготувати наказ про чергування на території закладу працівників	Директор	Вересень
6.	Провести моніторинг ефективності виконання плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу	Заступник з НВР	Грудень Травень
7.	Провести анкетування батьків про безпеку у закладі освіти	Практичний психолог	Грудень
8.	Провести діагностику відносин в закладі освіти	Практичний психолог	Лютий

9.	Підготовка звіту про виконання заходів з профілактики насильства	Практичний психолог	Травень
----	--	---------------------	---------